

Filosofie - její „věc“

Patočka ve svém *Úvodu do fenomenologické filosofie* upozorňuje na to, že poprvé se o tom, co je „vlastní věcí“ filosofie a jaké jsou „nejvyšší úlohy“ filosofie, mluví v Platónově 7. listě. A Patočka zároveň připomíná, že „je to velký, vždy znovu nedorozumění vydaný pasus“ (7243, s. 47-48). Už sama formulace, totiž ono rozlišení mezi filosofií na jedné straně a její „vlastní věcí“, eventuelně jejími „nejvyššími úlohami“, poukazuje na cosi podstatného, i když stále ještě nikoli dost zřetelně a jasně: filosofie se vztahuje ještě k něčemu jinému, než čím je sama (a to navzdory tomu, že sama je bytostně reflexí, a to znamená reflexí svých vlastní aktů, aktivit, tedy přesněji aktů či aktivit příslušného filosofa). Mám za to, že o tomhle pochopení filosofie jako myšlenkové aktivity (a jejich výsledků), která se vztahuje k něčemu dalšímu, nemůže být větších pochyb ani nějakého většího „nedorozumění“. Pokud k nějakému nedorozumění může docházet, týká se to především oné „vlastní věci“ filosofie a jejích „nejvyšších úloh“. Ta adjektiva, totiž „vlastní“ a „nejvyšší“ jsou také velmi důležitá. Filosofie totiž nemá žádný svůj vymezený obor, v němž by mohla, měla nebo dokonce musela zůstat a na nějž by se mohla, měla nebo dokonce musela omezovat. A proto je nezbytné rozlišit, čím se ona „vlastní věc“ filosofie liší od čehokoli jiného, čím se filosofie principiálně také může zabývat, a tedy čím se její „nejvyšší úlohy“ odlišují ode všech jiných úloh, které tím vůbec nepřestávají být legitimními úlohami filosofie. Ovšem jedna věc nesmí být nikdy zapomínána: jakmile se začneme pokoušet rozhodnout (vlastně stanovit), co je onou „vlastní věcí“ filosofie a v čem spočívají její „nejvyšší úlohy“, už jsme ve filosofii, už filosofujeme, už vydáváme veřejně tím či oním způsobem počet ze svého chápání filosofie, neboť právě v tomto směru nelze spoléhat na nic jiného než právě na filosofii. „Vlastní věcí“ filosofie není a nemůže být nic, čím by se mohla zabývat nějaká jiná disciplína, nějaké jinak, nefilosoficky zaměřené myšlení ani zkoumání. Otázka, co to vlastně je filosofie, co je její „vlastní věc“, a v čem spočívají její „nejvyšší úlohy“, může být platně a relevantně položena pouze filosoficky – žádná jiná disciplína ji v tom nemůže zastoupit. Neexistuje žádné nefilosofické, mimofilosofické východisko, z něhož by bylo možno se k této otázce platně a relevantně vztáhnout. A tak se nutně otvírá před každým filosofickým pokusem velký, ba přímo základní problém: o tom, zda je právě tento pokus vskutku filosofický a tedy filosoficky relevantní, nerozhoduje žádná mimofilosofická instance, ale ani žádná konkrétní, určitá filosofie. Z toho pak je nutno vyvodit jediný možný a platný závěr: tou rozhodující a tudíž „vlastní věcí“ filosofie je právě tato „instance“, kterou nedisponuje nejen žádný člověk ani žádná skupina lidí (např. škola apod.), ale ani žádná myšlenková disciplína, dokonce ani filosofická, ale – jak kupodivu věděl kdysi Spinoza – jediná sama Pravda, která je (nepředmětným) kritériem sebe samé (a svých „vtělení“ ve slovo, přesně v LOGOS), tak i všech omylů, chyb a lží (falsi).

(Písek, 070823-1.)